

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

9

«РАДЯНСЬКА ШКОЛА»
1958

З М І С Т

	Стор.
Наблизити роботу дитячих садків до завдань школи	1
<i>Г. Євтухов, П. Пасько, М. Яковлева, М. Лавренко, П. Никонова, Т. Федорова, А. Новикова, О. Пасічник, М. Пишениняк</i> — За дальше піднесення дошкільного виховання	5
<i>Н. Карпинська</i> — Мистецтво слова як засіб виховання дітей дошкільного віку	15
<i>О. Лещенко</i> — Бесіда як метод навчання дітей розмовної мови	19
<i>М. Покровська</i> — Про розповідання дітей	24
<i>І. Березовський</i> — Загадки — важливе джерело розвитку кмітливості дітей	27
<i>В. Єзикеева</i> — Картинка як засіб естетичного виховання	30

З ДОСВІДУ

<i>Є. Гаврилова, П. Никонова, К. Кириченко, Л. Конохова</i> — Підготовка дітей до оволодіння технікою письма	35
<i>О. Вікторенко</i> — Робота з дітьми 3-х років на початку їх перебування в дитячому садку	40

СТОРІНКА ДЛЯ ДІТЕЙ

<i>Н. Кукловська</i> — Сюрпризний танок	45
На 2-й стор. обкладинки — Природа навколо нас, на 3-й — Саморобні іграшки.	

В цьому номері кольорова вклейка — У дитячому садку № 1 м. Києва, яка з технічних причин не була вміщена у № 8.

П о п р а в к а.

В № 7 нашого журналу на стор. 27 третій рядок знизу другої колонки треба читати: «Перед обтиранням діти приймали...» і далі за текстом.

Редакційна колегія:

*Д. О. Дорохова, Н. О. Красіна, Н. Ю. Переверзева, Є. К. Сухенко,
Г. І. Сушан (головний редактор), П. С. Ходченко, Т. І. Цвелих,
П. Р. Чамата, М. Є. Шевченко.*

Журнал «Дошкольное воспитание»
(на українском языке)

Техн. редактор *О. О. Чала.*

Коректор *Л. К. Косач.*

Адреса редакції: Київ, Ново-Павлівська, 5. Тел. 6-50-43.
БФ 16036. Замовлення К-297. Тираж 14290. Друк. арк. 3. Обл.-видавн. арк. 5+¹/₈ вкл.
Формат паперу 70×108¹/₁₆. Підписано до друку 26.VIII 1958 р.

Київська обласна друкарня, вул. Леніна, 19.

план, за яким треба будувати розповідь. Надалі, коли діти будуть вільно розповідати, можна давати лише план розповіді, не даючи зразка. Нарешті, наприкінці року дошкільники вже зможуть розповідати тільки за даною темою. Іноді, замість теми, вихователька розповідає який-небудь випадок, який викликає у дошкільників спогади про подібні епізоди з власного життя і цим спонукає їх до розповіді.

Наприкінці слід вказати на характерні помилки в практиці роботи вихователів при проведенні розповідей дітей з досвіду. Не вмюючи керувати цією роботою, окремі вихователі вважають таку форму навчання важкою і тому нерідко підмінюють ці заняття розмовою на ту чи іншу тему. Наприклад, «про вихідний день», «про життя вдома».

Керівництво виховательки розповіданням дітей на занятті часто зводиться лише до повідомлення теми або подачі зразка. Внаслідок цього розповіді дітей бувають одно-

манітні, бо вони копіюють одне одного. Іноді, щоб викликати у слухачів інтерес до своєї розповіді, дошкільники починають вигадувати, «прикрашати» свою розповідь, порушуючи правдоподібність. Інші після кожної сказаної фрази зупиняються, чекаючи навідних або підказувальних запитань.

Часто виховательки настільки зловживають виправленням помилок в процесі розповідання дитини, що цілком збивають її, і вона замовкає, не знаючи про що говорити далі. Іноді буває навпаки: дитина мовчить, не знаючи, що сказати далі, а вихователька замість допомоги навідними запитаннями, підганяє її: «Ну, а далі»

Розповідання дітей з досвіду повинно значно ширше використовуватися в педагогічній практиці, бо воно є найбільш природною формою мовного спілкування дітей, найбільш відповідає дитячим прагненням поділитися своїми переживаннями.

Загадки—важливе джерело розвитку кмітливості дітей

І. БЕРЕЗОВСЬКИЙ,

кандидат філологічних наук

Цікавість до навколишнього світу, прагнення впізнати цей світ якомога повніше прокидаються в дитини дуже рано. Джерелом всіх знань кожної людини — в тому числі, звісно, й наймолодшого віку — є саме оточення, життя, яке вона освоює хоч і поволі, поступово, але постійно і неухильно. Жадібно сприймаючи все нове, що попадає в коло його спостережень, малюк в кожному випадку хоче знайти висновок, переконливу відповідь на питання, що його хвилює, настирливо шукає такої розгадки, яка б задовольнила його законну цікавість. При цьому дитина постійно звертається з численними запитаннями до дорослих, які й справді можуть багато дати їй в цьому відношенні.

Використовуючи свій власний життєвий досвід, наукову, художню літературу й інші культурні чинники, дорослі не лише можуть задовольнити цікавість дитини, але і з успіхом розвивати, активізувати її в потрібному напрямку. З-поміж цілого ряду різноманітних засобів впливу на розвиток допитливості в дитини особливе місце належить загадкам.

В багатющій скарбниці духовної культури трудового народу загадки з давніх-давен були своєрідним засобом перевірки розумових здібностей людини, засобом удосконалення її кмітливості і стимулювання художньої уяви в процесі пізнання дійсності. Роль загадки як глибокого джерела виховання розумових здібностей зумовлюється яскравістю

і конкретністю факту, що лежить в її основі. Все це знаходиться у відповідності з характером психологічних особливостей і дитячого сприйняття, глибока предметність і конкретність якого становить одну з суттєвих його рис.

В жанрі загадки якнайтісніше поєднуються між собою елементи конкретного, цілком доступного для дитячого розуміння, з елементами загального, яке внаслідок цього набуває в свідомості дитини цілком реальних, конкретно-відчуттєвих рис і тому легше, переконливіше сприймається. Крім цього, в кожній загадці, з якої б сфери людських знань вона не була, обов'язково наявний елемент гри (що, як відомо, становить собою найбільш доступний вид діяльності для дитини, в тому числі й її розумової діяльності), а саме: гри уяви. Саме цим і пояснюється той факт, чому загадка завжди так захоплює дітей.

Питання добору відповідного матеріалу для виховної мети знаходиться в тісному зв'язку з віковими особливостями дитини, з рівнем її загального розвитку і в кожному конкретному випадку вирішується по-різному.

Вихователь повинен насамперед потурбуватися про доступність для дитячого сприйняття наявних в його розпорядженні загадок, вибрати найбільш вдалі, які б з найбільшим ефектом сприяли б розвитку кмітливості, розумових здібностей дитини, були б органічним, природним продовженням досвіду, набутого нею раніше.

В тому, які саме форми й методи роботи будуть найбільш придатними, не може бути шаблону; тому організація виховного процесу серед дошкільнят на своєрідному і по-своєму вдячному матеріалі, яким є народні загадки, в кожному конкретному випадку може носити різний характер.

З успіхом, зокрема, можна використати для цього дитячі прогулянки, які дають широкі можливості для урізноманітнення, розширення кола тем, що їх вихователь може порушити в своїй бесіді. Так, наприклад, при нагоді, можна загадати дітям такі загадки.

Голубий шатер увесь світ накрив (небо).

Ой, за лісом, за пролісом золотий кружок встає (сонце).

Без дров, без огня, а світить і гріє щодня (сонце).

Вдень є, а вночі немає (сонце).

Високо-високо золоте яблучко висить, а вкусити не можна (сонце).

Світить, а не гріє (місяць).

На темному полі золоті яблучка розкидані (зорі).

Звичайно, використання вихователем кожної загадки повинно відбуватися в плані загального виховного процесу, в тісному зв'язку і підпорядкуванні одного педагогічного завдання іншому. Зокрема, загадки можна з успіхом застосовувати для збагачення словника, бо, дійсно, щоб та чи інша загадка сприймалася дітьми, треба спершу подбати, щоб усі слова були в ній відомими їм. Вихователь повинен пояснити значення кожного невідомого слова, з яким зустрічаються маленькі слухачі в загадці. Часто необхідно, щоб вихователь спершу сам розгадав дітям загадку і потім широко розтлумачив її внутрішній зміст. При цій умові діти будуть поступово привчатися до самостійного спостереження, замислюватися над різноманітними явищами оточуючої дійсності.

Щедро представлена в жанрі загадок тема природи, зокрема явища природи.

Летять пташки без крил, а сідають на дереві без ніг (сніг).

Скатертина біла увесь світ оділа (сніг).

Без рук, без ніг, без олівця, а малює без кінця (мороз).

Без сокири, без долота, а мости будує (мороз).

Стукотить, гуркотить, як сто коней біжить (або: аж головка болить) (грим).

Спершу блиск, за блиском тріск, за тріском плеск (блискавка, грим, дощ).

Всі мене просять, ждуть, а тільки появлюся—ховатися почнуть (дощ).

Понад воду стежечка, а воді не перейдеш (веселка).

Всім відомий той інтерес, що його виявляють діти до тваринного світу, зокрема до свійських тварин, з

якими діти часто стикаються в своєму повсякденному житті. Саме цей законний інтерес дітей до звірів, птахів, комах слід всіляко підтримувати й розвивати.

Широко пояснюючи дітям значення свійських тварин у житті людини, зупиняючись на їх характерних ознаках, вихователь повинен дбати про те, щоб кожна загадочка обов'язково вносила елемент нового, і широко роз'яснювати дітям це нове, найбільш цікаве для них. З найбільш яскравих загадок на тему про тварин можна рекомендувати такі:

Ні старому, ні малому не дасть приступити до дому (собака).

У нашої бабусі сидить дід у кожусі, проти печі гріється, без водички миється (котик).

Що плаває сіреньке по воді? (качка).

Які ноги, такий ніс, по болоту ходять скрізь, хату на хаті має, жабам рахунок знає (лелека).

Що над нами вверх ногами? (муха).

Вдячним як засіб розширення дитячих уявлень, збудження інтересу до навколишнього світу є загадки, в яких висвітлюється рослинний світ. З успіхом ці загадки можна використовувати під час прогулянок дітей — в поле, на город, в ліс, під час їх праці на городі.

Найбільш доступні для дитячого сприймання загадки цього циклу можуть бути такі:

Без рук, без ніг, на тин лізе.

Без вікон, без дверей, повна хата людей (гарбуз).

Кругле, а не місяць, зелене, а не діброва, з хвостиком, а не миша (кавун).

Стоїть при дорозі на одній нозі (гриб).

В маленькому горщечку каша смаченька (горіх).

Що пече без вогню? (кропива).

Величезний інтерес проявляють малюки до людини, до всього того, що є постійним супутником в її житті: житла, домашнього інвентаря. В жанрі загадок все це теж знайшло своє широке висвітлення.

Цікаві загадки про різноманітний домашній інвентар, з яким діти часто зустрічаються в житті і який не-

обхідно зафіксувати в дитячій свідомості. Справа в тому, що всі ці предмети повсякденного оточення дуже рано втрачають свою яскравість. Тимчасом ознайомлення з ними саме в такому плані можна використати для прищеплення дитині корисних навиків, для збудження інтересу малюка до трудового процесу.

По землі бігає, під лавою лягає.

Ой, по хаті порох в'ється, щось маленьке там товчється; хиталося, моталося, під припічок сховалося. (віник).

Не лає, не кусає і до хати не пускає (замок).

Два кільця, два кінця, а посередині цвях (ножиці).

Без рук, без ніг, а сорочки просить (подушка).

Пішли два братця в воду купатися (відра).

Не їсть, не п'є, день і ніч кує.

А що то за штука, що цілий вік стука? (годинник).

Значної уваги заслуговують ті загадки, в змісті яких приховано назву певного знаряддя праці або відображено картину праці чи її наслідок. Ці твори служать мовби логічним продовженням, своєрідним розвитком щойно розглянутих. При вмілому використанні ці загадки можуть з успіхом задовольняти зростаючі інтереси дітей до людської праці, збуджувати цікавість малят до трудового життя своїх батьків.

Ходить пані по майдані, куди гляне — трава в'яне (коса).

Зуби залізні увесь ліс розгризли (пилка).

В лісі кланяється, а прийде додому — розляжеться (сокира).

Загадаю загадку, закину на грядку; нехай моя загадка до літа лежить (посіяти зерно).

Ні чоловік, ні звір, а має вуса (ячмінь).

Тисячі братів підперезані одним поясом (сніп).

Нарешті, хто не знає, з яким інтересом ставляться діти до техніки... Слід всіляко не лише підтримувати цей природний у малюка інтерес, але і зуміти його розвивати, виховувати в потрібному напрямку. Це значить, що вихователь повинен

знайти відповідні, найзручніші для цього стимули і своєчасно, тактовно їх застосувати в своїй педагогічній роботі. Виявляється, що і тут загадки можуть дати чимало вдячного матеріалу.

За своїм ідейно-тематичним звучанням група загадок, що відображає технічні досягнення людства, мовби завершує собою твори про знаряддя праці й трудовий процес. Не дивлячись на певну складність загадок, більшість із них за своїм загальним характером може бути цілком доступна для дитячого сприйняття, оскільки конкретно-відчуттєвий, наочний елемент виступає тут досить виразно. Використання цих загадок теж повинно йти від найпростішого, найзрозумілішого для дитячої свідомості до більш складного, з постійним, терпеливим роз'яснюванням з боку вихователя суті того чи іншого факту, що лежить в основі загадки.

З великої кількості загадок на цю тему для використання в роботі з дошкільнятами слід рекомендувати такі:

Крилами махає, а на місці стоїть (млин-вітряк).

Крутиться-вертиться, берега держиться (водяний млин).

Гарне на вроду, п'є собі воду, ходить з краю в край, ріже чорний каравай (трактор).

Без ніг, а біжить, без голосу, а кричить, очі — мов коло, та не бачать нічого (автомобіль).

Не бджола, а гуде, не птах, а летить.

Сталеві крила, літає вміло, хоч і не птиця, а в повітрі мчить.

Що летить: крила має, а крилами не махає? (літак).

Добираючи з багатющої скарбниці народнопоетичної творчості найяскравіші, найбільш довершені художні зразки, які з найбільшою

силою здатні вплинути на маленьких слухачів, кожен вихователь повинен запобігати простому любуванню з боку дітей самою лише формою загадки, що на практиці нерідко приводить до викривлення, спотворення художнього смаку в дитини. Однак не слід і надто утилітарно підходити до використання цього своєрідного жанру народнопоетичної творчості з виховною метою. В основі педагогічного процесу повинна знаходитись не якась надумана, заздалегідь намічена схема, а жива людина, з природним, гармонійним розвитком всіх своїх інтелектуальних сил.

Вдячним матеріалом для розвитку різноманітних знань дитини про життя можуть бути такі загадки:

Іду-їду — ні коліс, ні сліду (човен).

Голі поля, мокне земля, дощ поливає, коли це буває? (осінь).

Дванадцять братів один за одним ходять, один одного не обходить (рік).

Коло носа в'ється, а в руки не дається (запах).

Куди ступиш — всюди маєш, хоч не бачиш, а вживаєш (повітря).

Лежить — мовчить, а в руки візьмеш — плаче (скрипка).

Не свита, а зшита, не живе, а співає (гармошка).

Мовчить, а розуму навчить (книга).

По білому полю чорним маком сіяно.

Біле поле, чорне насіння; хто його сіє, той розуміє (письмо).

Деякі з цих загадок може занадто складні для дитячого сприймання. Конкретні умови роботи підкажуть для кожного вихователя, які з наведених зразків можуть бути з найбільшим ефектом використані в роботі з старшими дошкільниками.

Картинка як засіб естетичного виховання

В. ЄЗИКЄВА

З ранніх років картинка посідає велике місце в житті дитини: ілюстрації в книжках, художні репро-

дукції, картини в настільних іграх, листівки в альбомах, картини на кубиках.